

De Staat van het Onderwijs 2023
Reactie Levende Talen Nederlands
15 mei 2023
Contact: Dr Robert Chamalaun, voorzitter
Email: voorzitter@lerarennederlands.nl

Het bestuur van Levende Talen Nederlands, een vakvereniging van meer dan 1600 leraren Nederlands uit vmbo, havo, vwo, mbo en hoger onderwijs, heeft kennisgenomen van het rapport *De Staat van het Onderwijs 2023*. Het bestuur waardeert de zorg van de Inspectie over het taalonderwijs, maar deelt een aantal conclusies niet.

Het bestuur deelt de zorgen van de Onderwijsinspectie over:

1. De uitstroom van leerlingen uit vmbo en mbo zonder de vereiste taalbeheersing om zich staande te houden in het taalverkeer (pagina 15-16).
2. De geringe groei in taalbeheersing in het vmbo, terwijl het basisonderwijs een flink aantal leerlingen tot het fundamentele en streefniveau brengt (pagina 14-15).
3. Vakdidactische vaardigheden voor taal (pagina 35). Het LTN-bestuur hoort van leden die werkzaam zijn op lerarenopleidingen dat de tijd en aandacht voor vakdidactische vaardigheden gering is (tijd) en versnipperd (onder andere door de kennisbasisvoorschriften). Integrale aandacht voor de ontwikkeling van de taalbeheersing van de studenten ontbreekt vaak. De aandacht voor de didactiek van grondbeginselen (technisch lezen, vlotte taalproductie, handschrift, typevaardigheid) in pabo's en bacheloropleidingen vo is gering. Vakdidactische aspecten van lees- en schrijfonderwijs in opleidingen voor andere vakken dan het Nederlands ontbreekt.
4. Lerarentekort. Krachtig beleid sinds 2000, toen duidelijk werd dat er een lerarentekort zou gaan ontstaan, heeft het LTN-bestuur niet waargenomen. Alle zorgen en voornemens over de kwaliteit van het onderwijs worden overschaduwed door deze donkere wolk: er zijn dadelijk geen leraren die goede examens kunnen maken, degelijk en interessant onderwijs kunnen geven, nieuwkomers kunnen inwijden in het Nederlands, een voortrekkersrol kunnen spelen in het taalbeleid op scholen. Er zijn veel en veel te weinig studenten Nederlands in de hbo- en universitaire vakopleidingen (studie Nederlands, lerarenopleidingen). Er is heel, heel grote nood.

Het bestuur deelt de volgende conclusies niet:

5. De Inspectie stelt vast dat een deel van de havo- en vwo-leerlingen een onvoldoende haalt voor het centraal examen Nederlands (20%).

Het bestuur deelt de conclusie niet dat deze leerlingen geen voldoende vaardigheidsniveau hebben om door te stromen naar het hoger onderwijs. Het centraal schriftelijk examen stelt een bepaalde vorm van leesvaardigheid vast, terwijl het totale examen Nederlands uit een verscheidenheid aan examens bestaat variërend van schrijfvaardigheid, mondelinge vaardigheid, inzicht in literatuur en literaire verschijnselen.

Een succesvolle onderwijsloopbaan in het hoger onderwijs hangt niet af van die ene toets op het centraal schriftelijk examen, op dat ene moment gemaakt. De Onderwijsinspectie gaat hier erg kort door de bocht.

Het bestuur verbindt aan sommige bevindingen eigen conclusies:

6. De Inspectie stelt vast dat 30% van de mbo 4-studenten de opleiding verlaat zonder dat het referentieniveau 3F is behaald, maar verbindt daar geen conclusies aan.

Het LTN-bestuur acht het vooral van belang dat mbo 4-studenten die instromen in educatieve HO-opleidingen starten op eenzelfde niveau als havo-leerlingen, referentieniveau 3F (opleidingen docenten in het basis- en het voortgezet onderwijs): taal is de basis.

Het bestuur denkt graag mee aan voornemens van de Inspectie:

7. De Inspectie benoemt 'basisvaardigheden' als speerpunt van toezicht op besturen, scholen en opleidingen.

Het LTN-bestuur

- a. hoopt dat de Inspectie gaat definiëren wat de Inspectie onder basisvaardigheden verstaat.

Voor verschillende onderwijssectoren is het niveau van taalbeheersing vastgelegd in de nationale, wettelijke referentieniveaus. Dat zijn de basisvaardigheden waarmee een vmbo-leerling (2F) een havo/mbo 4 leerling (3F) en een vwo-leerling (4F) het onderwijs verlaat. Die referentieniveaus beschrijven een breder pallet aan taalbeheersing dan bijvoorbeeld spellingvaardigheid of technisch lezen.

- b. hoopt dat de Inspectie culturele aspecten van het Nederlands in de definiëring van basisvaardigheden betreft.

Het nationale referentiekader beschrijft niveaus van literaire competentie: lezen en interpreteren van literaire teksten, van belang voor taalverwerving, de ontwikkeling van mens- en wereldbeeld, en de verbeelding.

- c. roept de Inspectie op de verantwoordelijkheid voor het niveau van de beheersing van het Nederlands te leggen bij alle betrokkenen in het onderwijs.

In alle schoolvakken waarin het Nederlands de instructietaal is, werken docenten bewust aan de taalbeheersing Nederlands en zijn leerlingen zich bewust van de noodzaak hun taalbeheersing te oefenen.